

ของประชาชนในบริเวณใกล้เคียง จึงทำให้เกิดพิชดังกล่าวนั้น ขณะนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขกำลังค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในบริเวณดังกล่าว และพื้นที่ใกล้เคียง

การดำเนินการค้นหาผู้ป่วย การสอบสวนโรค การรักษาผู้ป่วย การจัดหาวัสดุและยา และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ได้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดจากหลายหน่วยงาน เช่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอรัตนบุรี โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา สถาบันโรคผิวหนัง กรมการแพทย์ กองอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และกองระบาดวิทยา นอกจากนี้ยังได้ประสานงานกับกรมทรัพยากรธรณี เพื่อเตรียมการในการศึกษาและดำเนินการช่วยเหลือประชาชนต่อไปแล้ว

การช่วยเหลือผู้ป่วยที่ตรวจพบแล้วขณะนี้ได้อนุมัติเงินเพื่อซื้อยา TIGASON สำหรับรักษาผู้ที่มีการรุนแรงและเป็นมะเร็ง 24 ราย เป็นเงิน 240,000 บาท กับยา BAL สำหรับผู้ที่มีการปานกลาง 53 คน เป็นเงิน 40,000 บาท แล้ว พร้อมกับเตรียมที่จะทำความตกลงกับสำนักงานงบประมาณกระทรวงการคลัง เพื่อขออนุมัติเงินงบกลางเพื่อสนับสนุนจังหวัดนครราชสีมาในการรักษาผู้มีอาการเล็กน้อยต่อไปอีกด้วย

สำหรับการป้องกันล่วงหน้าในท้องที่อื่นนั้นก็ได้มีการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องศึกษาค้นคว้าในแหล่งที่มีเหมืองแร่ดีบุก และพลวง ว่าจะมีผู้ป่วยจากพิษของสารหนูหรือไม่ เพื่อเตรียมการป้องกันต่อไปแล้ว

ผู้รายงาน ฝ่ายรายงาน ฝ่ายผลิตแพทย์ในสาขาระบาดวิทยา กองระบาดวิทยา

การสอบสวนโรค

รายงานผลการสอบสวนโรคดับอีกเสบ

ในโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 2 อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงกันยายน 2530 ได้มีการระบาดของโรคดับอีกเสบในโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 2 อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีนักเรียน 177 คน เป็นชาย 104 คน หญิง 73 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนั้นยังเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งมีเด็ก 26 คนรวมอยู่อีกด้วย ได้มีผู้ป่วยซึ่งเป็นเด็กนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลหลายแห่งด้วยอาการ ไข้ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย คลื่นไส้ อาเจียน และตาเหลือง แพทย์ที่โรงพยาบาลโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ส่งเลือดตรวจหา HBsAg พบว่าให้ผลบวก 4 ราย ในจำนวนผู้ป่วย 10 รายที่มาับการรักษาในช่วงเวลานั้น จึงได้รายงานให้กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุขทราบ คณะผู้สอบสวนโรคจึงได้ออกไปทำการสอบสวนโรคดังกล่าวในระหว่างวันที่ 12 - 23 ตุลาคม 2530

คำจำกัดความของผู้ป่วยคือนักเรียน หรือครูในโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 2 อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ที่มีอาการตัวเหลืองหรือตาเหลือง หรืออาการ 2 อย่างต่อไปนี้ (อ่านต่อหน้า 621)

รายงานผลการสอบสวนโรคตับอักเสบในโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 2
อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา (ต่อจากหน้า 616)

ก. ไช้ ข. ปวดศีรษะ ค. คลื่นไส้อาเจียน
ง. อ่อนเพลีย จ. บัสสภาวะสีเข้ม

ซึ่งป่วยในช่วงเวลาระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2530-20 ตุลาคม 2530

ผลการศึกษาส่วนโรค

จากการศึกษาข้อมูลผู้ป่วยโรคตับอักเสบในจังหวัดสงขลาและปัตตานี จากรายงาน E 1 ย้อนหลังตั้งแต่ปี 2529 จนถึงปัจจุบันพบว่ามี การเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยจากอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน แต่ยอดผู้ป่วยรวมของทั้งสองจังหวัดไม่เพิ่มขึ้น ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 และเมื่อศึกษารายละเอียดของผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นในเขตอำเภอเทพา พบว่าผู้ป่วย 5 ใน 18 ราย เป็นผู้ป่วยเด็กจากหมู่ที่ 9 ทั้งนี้ไม่รวมผู้ป่วยซึ่งไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลใกล้เคียงในเขตจังหวัดปัตตานี และยะลาอีก 18 ราย

ตารางที่ 1

แสดงจำนวนผู้ป่วยโรคตับอักเสบรวบรวมจากรายงาน E1 ของ
จังหวัดสงขลาและปัตตานี เดือนมกราคม 2529 - กันยายน 2530

จังหวัด / อำเภอ	จำนวนผู้ป่วยปี 2529	จำนวนผู้ป่วยปี 2530 (ถึง ก.ย.)
สงขลา / เทพา	371 / 12 ราย	326 / 18 ราย
ปัตตานี / โคกโพธิ์	101 / 9 ราย	85 / 14 ราย

ได้ทำการสัมภาษณ์เด็กนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้จำนวน 167 คน เป็นชาย 100 คน หญิง 67 คน สำหรับชั้นเด็กเล็กใช้การสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กแทน พบผู้ป่วยตามนิยามจำนวน 98 คน เป็นชาย 59 คน หญิง 39 คน คิดเป็นอัตราส่วนชาย : หญิง เท่ากับ 1.5 : 1 และคิดเป็นอัตราป่วยสำหรับเพศชาย หญิง และอัตราป่วยรวมเท่ากับร้อยละ 59.0 , 58.2 และ 58.7 ตามลำดับ และพบอัตราป่วยสูงสุดในชั้นประถมปีที่ 4 คือร้อยละ 87.5 และต่ำสุดในชั้นประถมปีที่ 3 คือร้อยละ 44.0 ดังที่ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 2 และไม่พบว่าครู หรือนักการภารโรงในโรงเรียนแห่งนี้ป่วยด้วยโรคตับอักเสบในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้

ตารางที่ 2

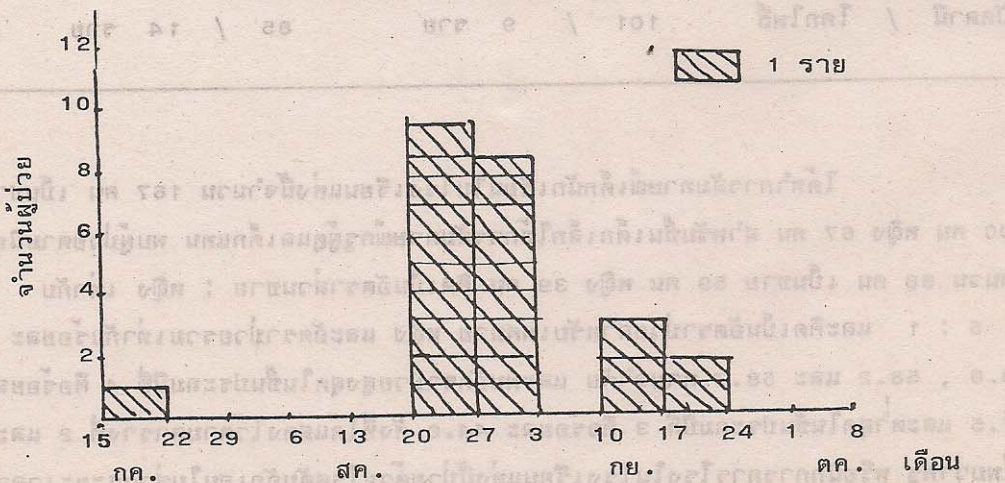
แสดงอัตราการป่วยของโรคตับอักเสบของนักเรียนในชั้นเรียนต่าง ๆ

ชั้น	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่ป่วย	อัตราการป่วยต่อ 100 คน
เด็กเล็ก	23	12	52.2
ป. 1	25	16	64.0
ป. 2	21	11	52.4
ป. 3	25	11	44.0
ป. 4	24	21	87.5
ป. 5	27	16	59.3
ป. 6	23	11	50.0
รวม	167	98	58.7

มีผู้ป่วยไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลใกล้เคียงจำนวน 23 ราย เป็นชาย 14 ราย หญิง 9 ราย โดยผู้ป่วยรายแรกเป็นเด็กหญิง อายุ 11 ปี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เริ่มป่วยเมื่อ 15 กรกฎาคม 2530 และรับการรักษาที่โรงพยาบาล บัณฑิตา ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในช่วงกลางเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน 2530 ลักษณะของ Epidemic Curve แสดงไว้ในรูปที่ 1

รูปที่ 1

ผู้ป่วยโรคตับอักเสบ ในโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 2 อำเภอเทพา ที่ไปรับการรักษาในโรงพยาบาล กรกฎาคม - กันยายน 2530

ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการ ไข้ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย คิดเป็นร้อยละ 86.0, 69.8, และ 57.0 ตามลำดับ ผู้ป่วยที่มีอาการตาเหลืองพบได้ถึงร้อยละ 55.8 ของผู้ป่วยทั้งหมด ดังที่ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อาการและอาการแสดงของผู้ป่วยโรคตับอักเสบ

อาการและอาการแสดง	จำนวนผู้ป่วย	ร้อยละ
ไข้	74	86.0
ปวดศีรษะ	60	69.8
อ่อนเพลีย	49	57.0
ตาเหลือง/ตัวเหลือง	48	55.8
บัสสาวะสีเข้ม	43	50.0
คลื่นไส้ อาเจียน	42	48.8
เบื่ออาหาร	26	30.2

จากการสัมภาษณ์ครู เกี่ยวกับอาหารกลางวันที่ทำให้เด็กนักเรียนพบว่า เป็นอาหารประเภทที่ปรุงสุกดีทั้งหมด การสังเกตพฤติกรรมของเด็กนักเรียนพบว่า เด็กส่วนใหญ่ดื่มน้ำจากท่อที่ปล่อยจากบ่อน้ำของโรงเรียน โดยใช้มือรองดื่มโดยตรง แต่จากการเปรียบเทียบการดื่มน้ำของเด็กที่ป่วยและเด็กที่ไม่ป่วย ไม่พบมีความสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 2.399, 0.05 < P$)

ผลจากการส่งตัวอย่างน้ำตรวจ พบว่าน้ำทุกตัวอย่างมีการปนเปื้อน Coliform Bacteria และบางตัวอย่างยังมีการปนเปื้อน E.coli อีกด้วย ผลจากการตรวจเลือดเด็กนักเรียนทั้ง 12 คน พบว่ามี Anti HAV IgM ให้ผลบวกทุกคน นอกจากนั้นผู้ป่วย 2 รายในจำนวน 12 รายนี้ ยังมีภาวะ HBsAg Carrier อีกด้วย

การระบาดของโรคตับอักเสบในโรงเรียนแห่งนี้เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดเอ จาก Epidemic curve น่าจะเกิดจากการมีแหล่งแพร่เชื้อโรคร่วมกัน (common source) โดยมีระยะฟักตัวประมาณ 1 เดือน วิธีการแพร่กระจายของโรคยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัด ว่ามีการปนเปื้อนในน้ำดื่มหรืออาหาร หรือมีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยรายแรกอย่างไร

การระบาดครั้งนี้ได้มีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลใกล้เคียง กระจ่ายออกไป และการที่ไม่มีการส่งต่อข้อมูลระหว่างจังหวัด ทำให้การตรวจสอบยืนยันการระบาดของโรคเป็นไปอย่างล่าช้า อีกทั้งการที่ไม่มีการใช้แบบรายงาน 507 ทำให้ข้อมูลโรคที่กองระบาดวิทยาได้รับจึงไม่สมบูรณ์

สำหรับการควบคุมและป้องกันโรคได้ให้คำแนะนำทางโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพของน้ำที่ใช้ภายในโรงเรียนและการให้สุขศึกษาเกี่ยวกับสุขวิทยาในการดื่มน้ำของเด็กนักเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งต่อข้อมูลโรคที่ต้องเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาระหว่างจังหวัดให้แก่เจ้าหน้าที่ระบาดวิทยาจังหวัด การนำข้อมูลทางระบาดวิทยาไปใช้ในการเฝ้าระวังโรคในระดับจังหวัด เพื่อให้การตรวจสอบยืนยันการระบาดของโรคเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้องยิ่งขึ้น

ผู้รายงาน

แพทย์หญิงสมนึก ศิริสุวรรณ โครงการผลิตแพทย์ในสาขาระบาดวิทยา

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลาและปัตตานี